

Як висновок можна відзначити, що сучасну систему управління виробництвом можна порівняти з організмом, функціонування якого зумовлене дією багатьох взаємопов'язаних факторів. Для високоефективного функціонування цієї системи необхідно в основу закласти 14 постулатів, усунути 7 факторів, що загрожують системі, і можливі перешкоди. Оскільки система є еластичною та динамічною, то вона вимагає постійного вдосконалення, але не пристосування. Будь-яке пристосування, чи то до умов, чи до фінансування тощо веде до деградації системи. Система має повністю відповідати можливостям і будуватися на сучасних теоріях.

1. Ricky W. Griffin. *Podstawy zarządzania organizacjami. Przekład z ang. Warszawa, 1996.*
 2. Basadur M. *The power of innovation. London, 1998.* 3. William J. Latzko, David M. Saunders. *Nowoczesna teoria zarządzania. Warszawa, 1998.* 4. Raymond L. Manganelli, Mark M. Klein. *Reengineering, PWE, Warszawa, 1998.* 5. Creveling C.M., Fowlkes W. *Engineering Methods for Robust Design: Advanced Taguchi Methods. Reading. Addison-Wesley, 1995.*

339.727.22/2:340.1

Мойсеєнко І.П.

Міжрегіональна академія управління персоналом (Львівська філія)

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

© *Мойсеєнко І.П., 2000*

Розглянуто необхідність реструктуризації економіки в умовах обмежених фінансових ресурсів держави та низької інвестиційної активності населення, що визначають особливості державного регулювання інвестиційних процесів в Україні. Завдання поживлення інвестиційних процесів розглядаються за найголовнішими напрямками.

The peculiarities of the state investment processes in Ukraine regulation define the necessity of the economy restructuring under the conditions of finance state resources and low investment citizens' activity. The tasks of the investment processes animation are considering in the article according to the main directions.

В умовах ринкової трансформації української економіки, коли інвестиційна криза поєднується зі структурними диспропорціями, незавершеністю організаційних перетворень, розладом платіжної та бюджетної систем, державна підтримка інвестиційних процесів з метою поживлення підприємництва та подолання кризових явищ в економіці набуває особливої актуальності.

Інвестиційна криза в Україні пов'язана з неефективним розв'язанням таких завдань: прямого державного інвестування; ефективного використання бюджетних коштів; розвиток інфраструктури інвестування та підвищення ефективності роботи фондового ринку; впровадження системи стимулювання інвестицій (створення вільних економічних зон тощо).

В Україні до основних причин скорочення інвестиційних витрат держави належать:

- неефективність інвестиційної політики держави в минулому;

- державна фінансова криза та нераціональна структура витрат держбюджету;
- відсутність комплексної системи прямої участі держави в інвестиційних процесах.

При реструктуризації економіки в умовах обмежених фінансових ресурсів та низької інвестиційної активності населення пріоритетними сферами державного інвестування повинні бути ті, які дають змогу досягти швидкої окупності вкладень та одночасно обумовлюють виникнення потреб у розвитку суміжних виробництв (випуск будматеріалів, металоконструкцій, технологічного обладнання тощо).

Держава повинна сконцентрувати обмежені фінансові ресурси в галузях, які виробляють кінцеву продукцію, мають значний експортний потенціал, забезпечують швидкий оборот капіталу та стабільні бюджетні надходження. До таких галузей належать легка та харчова промисловість (частка промислових капітальних вкладень у ці галузі за останні роки скоротилась майже у 4 рази), житлове будівництво, конверсійні виробництва ВПК, високопотенційні підприємства літакобудування та сільськогосподарського машинобудування, найприбутковіші об'єкти виробничої та соціальної інфраструктури.

У проекті Бюджетного кодексу України, який був прийнятий в першому читанні Верховною Радою у 1999 році, передбачені прямі державні інвестиції у формі бюджетних інвестицій. Під бюджетними інвестиціями розуміють форму участі держави (органу місцевої влади) в статутних фондах підприємств, якому інвестиції надаються. Витрати на бюджетні інвестиції передбачається включати у бюджет за умови врахування їх в державній цільовій програмі або спільних проектах. Бюджетні інвестиції виділяються під надзвичайно рентабельні проекти або під проекти, реалізація яких є важливою для місцевої влади.

Важливим елементом поживавлення інвестиційних процесів в окремих галузях економіки повинно стати організаційне поєднання прямих державних інвестицій з приватними інвестиціями у формі часткової участі, створення спільних високоефективних виробництв, надання пільгових державних кредитів та державних гарантій при реалізації інвестиційних проектів, що забезпечують структурну перебудову економіки або мають високий експортний потенціал.

У проекті Бюджетного кодексу пропонується встановлювати відносини між підприємствами та місцевими органами влади на основі таких принципів:

- закупка товарів, робіт та послуг бюджетними організаціями на суму більше ніж 2000 мінімальних зарплат повинна здійснюватись на основі державних та комунальних контрактів;
- бюджетний кредит надається підприємствам недержавного сектора на основі угоди та за наявності забезпеченості його повернення;
- податковий кредит надається лише у формі бюджетного кредиту;
- субвенції надаються вказаним юридичним особам в межах цільових програм держави та місцевих органів самоврядування.

В основних напрямках інвестиційної політики на 1999-2000 рр. особлива увага приділяється внутрішньому інвестуванню, тобто використанню ресурсів внутрішніх, таких, як збереження громадян, довгострокові кредити банків, місцеві бюджети. Передбачається розроблення Концепції державної амортизаційної політики, порядок конкурсного відбору інвестпроектів, що передбачають бюджетне фінансування або залучення іноземних кредитів під державні гарантії, збільшення продажу пакетів акцій приватизованих підприємств за кошти.

Для підвищення ефективності використання бюджетних коштів в Україні необхідне прийняття системи таких організаційних заходів :

- перегляд та оцінка виконання прийнятих державних програм;
- припинення виконання програм, які втратили свою актуальність або не забезпечені реальними джерелами фінансування;
- визначення переліку пріоритетних галузей інвестування;
- встановлення системи державних гарантій по окремих інвестиційних проектах;
- окреслення напрямків прямих державних інвестицій.

Треба зауважити, що в Україні відсутня чітка організаційна система контролю за використанням централізованих державних інвестиційних коштів. Механізм розподілу коштів у позабюджетних та галузевих державних фондах залишається непрозорим та організаційно складним, що не забезпечує відбору найефективніших проектів і не має елементів системи відповідальності за прийняті рішення. Крім цього, відзначається нецільове використання державних фондів. В одній з доповідей у ВР міністра фінансів І. Мітюкова прозвучало, що тільки близько 20 % коштів інноваційного фонду використано було за призначенням, решта коштів – на задоволення соціальних потреб населення. Тобто це – суто популістські політичні рішення, а не виконання законів використання державних фондів.

Важливим інструментом розвитку економіки є фондовий ринок, який є, з іншого боку, відображенням інвестиційних процесів в економіці. Національний фондовий ринок у 1995-1999 роках інтенсивно розвивався, що свідчить про його важливу роль у реформуванні економіки країни. Фондовий ринок як сегмент фінансового ринку став потужним механізмом мобілізації розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, які так потрібні для динамічного розвитку економіки. Фондовий ринок сприяє акумулюванню інвестиційних капіталів у виробничу та соціальну сферу. За минулі роки Національний фондовий ринок динамічно розвивався.

Менш ніж за 3 роки випуск цінних паперів збільшився у 25 разів, значною мірою за рахунок акціонування державних підприємств [1].

Через створення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку була зміцнена система державного регулювання ринку цінних паперів.

У питаннях державного регулювання Комісія концентрує свою увагу на таких цілях:

- сприяння розвитку інвестиційно-привабливого середовища;
- зниження інфляційних процесів через додаткове залучення капіталу до виробничих сфер;
- активізація процесів реструктуризації економіки;
- інтеграція в міжнародні фінансові ринки;
- соціальна стабільність в суспільстві за рахунок гарантії прав інвесторів тощо.

В останні роки активізувався законотворчий процес з питань регулювання випуску та обігу цінних паперів, інформування інвесторів, здійснення операцій купівлі-продажу на біржах та в позабіржовій торгівлі, реєстрації операцій з цінними паперами та захисту прав власників ЦП. Розвинувся ринок корпоративних та боргових цінних паперів.

У 1999 році Українська фондова біржа значно збільшила обороти за рахунок двох факторів – своєї багатогалузевості (УФБ має 9 філій, які реалізували 102,2 млн. акцій на

суму 37,9 млн грн.) та появи нових інструментів (акції ФДМУ становили лише 29,5 % продажу цінних паперів, до лістингу допущено акції 24 емітентів).³

Для ефективної роботи фондового ринку як акумулятора інвестиційних коштів необхідні такі заходи:

- встановлення єдиних правил роботи на фондовому ринку для всіх його учасників;
- інформаційне забезпечення інвесторів;
- розвиток інфраструктури фондового ринку.

Держава розробляє необхідні інструменти, які стимулювали б надходження інвестицій у виробництво:

- зняття ПДВ та акцизу з імпорту обладнання, комплектуючих та матеріалів для власного виробництва;

- збільшення ставок оподаткування та ввізного мита на імпорتنі товари першої необхідності;

- припинення імпорту товарів харчування громадянами тощо.

Крім цього, виникає необхідність стабілізації становища стосовно політичних ризиків:

- держава повинна гарантувати інвесторові повернення вкладень;
- забезпечити конвертування та повернення доходів;
- гарантувати неможливість примусового відчуження продукції покупця;
- встановлення стабільних імпортно-митних зборів для інвестора;
- призупинення дії або анулювання ліцензії без попередження за певний термін тощо.

За оцінками Міністерства економіки, щоб провести прогресивні структурні зміни в економіці, необхідно залучити 150-200 млрд доларів. Для отримання необхідних ресурсів держава змушена створювати вільні економічні зони та вводити спеціальний режим інвестування. Для реалізації цієї політики був прийнятий Закон України про вільні економічні зони та ухвалені рішення про створення Агентства з питань спеціальних (вільних) економічних зон. Протягом 1999-2001 рр. планується створити 15 вільних економічних зон. У ВЕЗ пільги одержать компанії, що бажають інвестувати в машинобудування, переробку сільськогосподарської продукції, легку промисловість [2].

З введенням в дію подібних заходів державного гарантування та регулювання інвестицій Україна може досягти поживлення інвестиційних процесів, як держава прогнозована і стабільна в законодавчому плані.

Стратегія державної підтримки інвестиційних процесів в Україні повинна охоплювати економічні механізми реформування економіки та систему організаційних заходів.

До елементів економічних механізмів належать:

- подолання економічної кризи не методом взаємозаліків, тобто методами політичного адміністрування, а через механізми банкрутства;

- відмова від фіксованого курсу гривні, що поживить український експорт та приведе до змінних ставок на банківські кредити;

- зменшення податкового навантаження на українського виробника дасть змогу акумулювати власні інвестиційні кошти та легалізувати бізнес;

- реформа системи державних фінансів у поєднанні з децентралізацією бюджетної системи;

- розроблення економічних механізмів активізації інвестиційних процесів через систе-

му податкових пільг, амортизаційних відрахувань, державних субсидій в пріоритетні галузі, виплати компенсацій на вклади населення в Ощадбанк тощо.

Напрямки розробки організаційних заходів держави:

- збільшення розмірів прямого державного інвестування та спрямування його на вкладення у високорентабельні виробництва, виробництва, що стимулюють розвиток суміжних виробництв, інвестування в людей (освіту, науку, культуру, медицину);

- забезпечення прозорості формування та використання бюджетів, контролю за цільовим використанням коштів;

- створення необхідних елементів інфраструктури інвестиційного ринку (Українського банку реконструкції та розвитку, системи інформаційного забезпечення інвесторів тощо);

- поживлення роботи фондового ринку України через випуск державних цінних паперів, але не для погашення поточної заборгованості, а для довгострокового інвестування, акціонування змішаних державно-приватних інвестиційних проектів, створення механізмів інтеграції у міжнародні фінансові ринки;

- забезпечення залучення іноземних інвестицій через стабілізацію політичної ситуації та запровадження ефективних економічних механізмів стимулювання вкладень;

- забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу, особливо у будівельній сфері, сфері послуг, харчовій промисловості та сільському господарстві;

- реструктуризація великих підприємств та старих галузей промисловості;

- цільове використання зовнішніх кредитів, що розподіляються державою, та перехід до безпосереднього іноземного кредитування конкретних об'єктів або окремих інвесторів;

- відмова від політично-популістського регулювання економіки, перехід до державно-цільового управління економічними процесами;

- в поєднанні з ринковими механізмами (оскільки поєднання стихійно ринкових механізмів з режимом адміністративної олігархії привели до розширення економічного криміналітету, безконтрольної приватизації, зростання тіньової економіки, проїдання інвестицій).

Поєднання політичної волі керівників держави з системою організаційних заходів та економічних механізмів можна розглядати як шлях виходу з економічної та політичної кризи в Україні.

1. Баласинович Б. Фондовий ринок та банківська система в інвестиційному процесі України // *Банківська справа*. 1998. № 3. С.55. 2. Калитовець А. Оцінка інноваційної активності // *Статистика України*". 1998. № 1. С.60. 3. Фондовий огляд–99 // *Бизнес*. 2000. № 4. С.8-9.